

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 16548/2023
06.09.2024. године
Београд

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Весне Субић, председника већа, Мирјане Андријашевић и др Илије Зиндовића, чланова већа, у парници тужилаца АА и ББ, обоје из ..., које заступа пуномоћник Александар Продановић, адвокат из ..., против туженог Града Београда, кога заступа Градско правобранилаштво са седиштем у Београду и тужене Републике Србије, коју заступа Државни правобранилац са седиштем у Београду, ради исплате накнаде на име извршене фактичке експропријације, одлучујући о ревизији туженог Града Београда изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 1998/21 од 23.02.2023. године, у седници одржаној 06.09.2024. године, донео је

РЕШЕЊЕ

УКИДАЈУ СЕ пресуда Апелационог суда у Београду Гж 1998/21 од 23.02.2023. године у делу става првог изреке којом је потврђена пресуда Вишег суда у Београду П 9266/18 од 13.01.2021. године у ставу првом изреке, у односу на кат. парц. .. КО ... и у ставу четвртном изреке и пресуда Вишег суда у Београду П 9266/18 од 13.01.2021. године у делу става првог изреке у односу на кат. парц. .. КО ... и у ставу четвртном изреке и предмет враћа првостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Београду П 9266/18 од 13.01.2021. године, ставом првим изреке, делимично је усвојен тужбени захтев, па је обавезан тужени Град Београд да тужиоцима АА и ББ, обојици из ..., солидарно по основу накнаде за фактичку експропријацију земљишта на катастарској парцели .. површине 372 м2 уписане у лист непокретности .. КО ... исплати износ од 25.592.818,80 динара, а за земљиште на катастарској парцели број .. површине 1215м2 уписане у лист непокретности .. КО ... исплати износ од 85.589.448,40 динара са законском затезном каматом почев од 28.10.2020. године. Ставом другим изреке одбијен је тужбени захтев у односу на тужену Републику Србију. Ставом трећим изреке утврђено је да је тужба повучена у делу који се односи на захтев за накнаду по основу фактичке експропријације за земљиште на катастарској парцели .. уписане у лист непокретности .. КО Ставом четвртим изреке обавезан је првотужени Град Београд да тужиоцима солидарно, на име трошкова парничног поступка, исплати износ од 681.000,00 динара. Ставом петим изреке обавезани су тужиоци да солидарно друготуженој Републици Србији накнаде трошкове парничног поступка у износу од 30.000,00 динара.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 1998/21 од 23.02.2023. године одбијена је жалба туженог Града Београда, као неоснована и потврђена пресуда Вишег

суда у Београду П 9266/18 од 13.01.2021. године у ставу првом и ставу четвртом изреке.

Против првоснажне пресуде донете у другом степену тужени Град Београд је благовремено изјавио ревизију, због битне повреде одредаба парничног поступка и због погрешне примене материјалног права, с тим што је пресуду побијао само у односу на накнаду за фактичку експропријацију земљишта на кат. парцели .. КО

Врховни суд је испитао побијану пресуду, у смислу члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр. 72/11...10/23), па је оценио да је ревизија туженог Града Београда основана.

У првостепеном поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку на коју ревизијски суд пази по службеној дужности, а битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 12. Закона о парничном поступку није прописана као ревизијски разлог, у смислу члана 407. став 1. тачка 2. и тачка 3. Закона о парничном поступку.

Из утврђеног чињеничног стања произлази да су тужиоци допунском решењем Првог основног суда у Београду О. бр. 2949/17 од 22.05.2017. године оглашени за наследнике иза сада пок. ВВ, бивше из ... са идеалним деловима од по $\frac{1}{2}$, на заоставштини коју, између осталог чине и право коришћења кат. парцеле .. и .. уписане у ЛН .. КО

Према налазу и мишљењу вештака грађевинске струке кат. парцела .. у површини од 1215м² је у саставу ГП С13 и иста се користи као јавна саобраћајна површина, док је катастарска парцела .. КО ... површине 372 м² у саставу ГП С8, али иста на терену није изведена и не користи се као јавна саобраћајна површина. Међутим, ова парцела је на основу регулационог плана „Дедиње“ („Службени лист Града Београда“ број 1/2000) предвиђена да буде у саставу будуће саобраћајне површине, и то у површини од 372 м². Тржишна вредност 1м² грађевинског земљишта на наведеним парцелама износи 68.797,90 динара.

Имајући у виду овако утврђено чињенично стање првостепени суд је закључио да су наведене парцеле у поменутој површини изузете из поседа тужилаца, на који начин је извршена фактичка експропријација парцела, да тужиоцима Град Београд није исплатио накнаду за одузето земљиште, због чега је обавезао Град Београд да тужиоцима исплати накнаду у висини утврђеној од стране вештака грађевинске струке.

Другостепени суд је прихватио овакву одлуку у свему као правилну и на закону засновану, јер су тужиоци онемогућени да остварују својинска права на непокретностима, а тужени је на наведеним непокретностима у Катастру непокретности уписан као крајњи корисник, за кога је утврђено и да је држалац предметних парцела.

Међутим, за сада се овакво становиште нижестепених судова не може прихватити, и то у односу на кп.бр. .. КО ..., јер је због погрешне примене материјалног права чињенично стање непотпуно утврђено, на шта се у ревизији првотуженог основано указује.

Нижестепени судови су закључили да тужиоци не могу да располажу својом имовином због ограничења која постоје, јер је парцела .. КО ... предвиђена регулационим планом да буде саобраћајница у општој употреби, из чега произлази да је тужиоцима онемогућено да остварују својинска права на наведеној непокретности, тужени је на истој у катастру непокретности уписан као крајњи корисник и утврђено је да је и држалац предметних парцела.

По оцени Врховног суда, основано се ревизијом туженог указује на погрешну примену материјалног права, што има за последицу и непотпуно утврђено чињенично стање.

Пре свега, нижестепени судови су начином на који су пресудили у овом спору у односу на кп. .. КО ... извршили експропријацију непокретности у својини тужиоца, преузимајући на себе надлежност Владе Републике Србије да утврди јавни интерес за експропријацију и органе управе да одлуче о експропријацији.

Одредбом члана 58. Устава Републике Србије зајемчено је мирно уживање својине и других имовинских права стечених на основу закона (став 1.) и прописано да право својине може бити одузето или ограничено само у јавном интересу утврђеном на основу закона, уз накнаду која не може бити нижа од тржишне (став 2.). Према ставу 3. те одредбе законом се може ограничити начин коришћења имовине.

Одредба члана 1. Протокола 1. уз Конвенцију о заштити људских права и основних слобода садржи три норме. Прве две изражене су у првом ставу наведеног члана и прописују да свако физичко и правно лице има право на неометано уживање своје имовине и да нико не може бити лишен своје имовине, осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права. Трећа норма налази се у другом ставу означеног члана и предвиђа да је држави допуштено да примењује законе које сматра потребним како би регулисала коришћење имовине. Тако регулисање коришћења или употребе имовине мора бити у складу са општим интересом (или да би се обезбедила наплата пореза или других дажбина).

У конкретном случају нижестепени судови нису на поуздан начин утврдили да ли су тужиоци фактички лишени своје имовине и овлашћења које чине садржину права својине, јер донетим планским актом нису спречени да је држе, користе се и њоме располажу у границама одређеним законом, а у смислу члана 3. став 1. Закона о основама својинско правих односа. Постојање планског акта којим је предвиђено да ће на земљишту тужилаца бити јавна саобраћајна површина је тек услов да се утврди јавни интерес за експропријацију, а усвајање планског акта не значи да ће нужно и доћи до његове реализације. Право државе и јединице локалне самоуправе да планским актима врше урбанистичко планирање, нарочито у већим градовима, није упитно са становишта закона (легалности) и врши се у општем интересу. Међутим, неспровођење планских аката у дужем временском периоду, уз изостанак њихове поновне оцене у разумним интервалима након доношења, може повредити право власника имовине обухваћене планским актом на његово мирно уживање и без одузимања.

Повреду права на мирно уживање имовине у сличној ситуацији (издата дозвола за експропријацију у периоду од 1971. до 1979. године и забрана градње на земљишту од 1968. до 1980. године) утврђена је у пресуди Европског суда за људска права од 23.09.1982. године, донетој у случају *Sporrong i Lonroth* против Шведске. У означеној пресуди изражен је став да дозвола за експропријацију није утицала на право власника да користе своју имовину и њоме располажу, али да је у пракси знатно смањила могућност вршења тог права и утицала на саму суштину права својине, јер је омогућавала градским властима да спроведу закониту експропријацију кад год то сматрају сврсисходним, услед чега је право подносилаца представке постало несигурно, а исти значај су имале и мере забране градње. С тим у вези суд је закључио да су мере забране градње представљале контролу употребе имовине и да су подносиоци представке сносили несразмерно велики терет који би био оправдан само у случају да им је пружена могућност да траже скраћење рока важења дозвола или захтевају накнаду штете. Слично као у означеном предмету, Европски суд за људска права је одлучио и у случајевима *Matos e Silva*. LDA и други против Португалије

(пресуда од 16.09.1996. године) и Ellia SRL против Италије (пресуда од 02.08.2001. године), када је утврдио да није дошло до фактичке експропријације и лишавања подносилаца њихове имовине, али да је доношењем аката јавне власти којим је утврђен јавни интерес за изградњу резервата и усвајањем урбанистичког плана којим је било предвиђена градња парка, уз забрану градње на том земљишту дошло до мешања/ограничења права подносилаца на мирно уживање имовине које је проистекло из смањене могућности располагања имовином током дугог временског периода (13 и 26 година), а што је за последицу имало несигурност подносилаца у погледу тога шта ће бити са њиховом имовином и они трпели прекомерни терет услед изостанка било какве накнаде и непостојања делотворног правног средства.

У смислу изложеног, по оцени ревизијског суда, тужиоцима се за сада не може досудити накнада у висини тржишне вредности кп.бр. .. КО Таква накнада досуђује се само власнику који је лишен своје имовине, што у конкретном случају није на поуздан начин утврђено, јер плански акти нису спроведени и земљиште тужилаца фактички није приведено планској намени без спровођења одговарајућег управног поступка. Плански акт који није фактички спроведен не може бити ни основ стицања права јавне својине туженог.

Међутим, са становишта одредбе члана 58. Устава Републике Србије и члана 1. став 1. Протокола 1 уз Европску конвенцију, као и у смислу ставова израженим у наведеним пресудама Европског суда за људска права, доношењем планских аката и њиховим неспровођењем у неразумно дугом временском периоду може бити повређено право власника на мирно уживање имовине и у случају када активности државе не иду толико далеко да власника лише својине на одређеном добру које чини његову имовину. Да ли је власнику у таквом случају повређено право на мирно уживање имовине и да ли му за то припада право на накнаду и у којој висини процењује се у зависности од околности сваког конкретног случаја, а нарочито од тога на који је начин имовину користио до доношења планског акта и у којој мери и на који начин му је такав начин коришћења сада ускраћен или ограничен. Ове чињенице, као и висину накнаде због евентуалног ограничења права на мирно уживање имовине, доказује тужилац, у складу са правилом из члана 231. став 1. ЗПП.

У овом случају није поуздано утврђено да ли су тужиоци лишени државине дела кп.бр. .. КО ... који је планским актом предвиђен за јавну саобраћајницу или то земљиште могу и даље да користе. Од те чињенице зависи и право на накнаду и начин одређивања висине те накнаде.

Из наведених разлога, обе нижестепене пресуде су морале бити укинуте и предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење.

У поновном поступку првостепени суд ће, ради правилне примене материјалног права, употпунити чињенично стање тако што ће утврдити на који начин је наведена непокретност коришћена до и након доношења планског акта, који не онемогућава тужиоце да непокретност држе и да се њоме користе, а тужиоци нису доказали да су онемогућени или да је смањена могућност располагања имовином искључиво из разлога што је иста у обухвату донетог планског акта, због чега трпе штету у одређеној висини.

Одлука о трошковима поступка зависи од коначног исхода спора, због чега је и та одлука укинута.

Из наведених разлога одлучено је као у изреци, на основу члана 416. став 2. Закона о парничном поступку.

**Председник већа-судија
Весна Субић,с.р.**

За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић